

komolyan már fel sem merült. Többségüknek ugyanis hosszas és sok esetben morálisan megkérdőjelezhető küzdelem árán végre sikerült egzisztenciát teremtenie, amelyet a visszatért szülőföldért és Nagy-Magyarországért sem kívánt többé feladni. Ignác számára ekkor váltak teljesen hiteltelenné azok, a menekültségüket hangoztató és kihasználó, a revízió bűvkörében élő menekültek, akik számára a visszacsatolt területek már csak szimbolikus értelemben bírtak jelentőséggel.

Összegzés

A történetekben szereplő karakterek megrajzolása és majd két évtizedes életüknek elbeszélése a trianoni döntés igazságtalan és sok esetben irracionális következményeire hívta fel a figyelmet. A szerzők a menekült családok élettörténeteinek keresztül a két világháború közötti Magyarország társadalmi kríziseire is igyekeztek felhívni a figyelmet. A problémafelvetés és annak ábrázolása eltérő, mégis mindkét regény esetében alkalmas volt arra, hogy a máig fel nem tárt trianoni menekültkérdéshez forrásként szolgálhassanak. A szerzők ugyanis regényük témájául olyan kortárs jelenséget választottak, amely szinte minden magyar családot közvetve és közvetlenül is érintett. Az egyéni kötődésen túl a Magyarországra menekült majd félmillió tömeg jelenléte és a határon túl keletkezett hiánya alapvetően meghatározta az ország és a Kárpát-medencében maradt magyar közösségek életét.

Beczássy Judit főhőseire elsősorban mint a trianoni döntés áldozataira tekintett, ezzel pedig gyakorlatilag fel is mentette őket minden felelősség alól. A Deésy család morális tragédiájának ábrázolása egyszerű és kétségtelenül könnyen elfogadható magyarázatként szolgált a menekültkérdéshez, igaz, hogy mindezzel nagy visszhangot nem váltott ki a szerző. Ignác Rózsa a kérdést sokkal összetettebbnek és bonyolultabbnak vélte. Szereplőinek döntéseit nem kívánta a menekültléttel magyarázni, sokkal inkább az egyéni felelősség felől próbálta a problémát megragadni. Emiatt egyszerre lett a történet a menekültek, a magyarországi felsőbb középosztály és az irredenta kultusz kritikája. Mindezt jól szimbolizálja eredeti címválasztása és majd annak későbbi elvetése is.

Az ábrázolási módok, elsősorban Beczássy Judit esetében irodalmi szempontból talán vitathatóak, ám az biztos, hogy mindketten a korszak egy olyan kevésbé vizsgált problémakörére hívták fel a figyelmet, amely ahogy láttuk nemcsak a kényszerű költözésről, hanem többek között az idegenségről valamint az integráció lehetőségeiről és lehetetlenségeiről is szólt.

Afrikai menekültek Európában

Bende Zsófia

Falakból hidak... Afrika és Európa közötti migráció

From walls into bridges... migration between Africa and Europe

The regulation of the migration that mainly concerns Southern Europe at present can only be achieved by the cooperation of the states involved. The cooperation between Europe and Africa is unavoidable and it is also in the interest of Africa to be able to give to Europe in order to receive from Europe.

Kitörőlheteretlen képek

Egy nő plédbe burkol egy rémült gyermeket a homokban térdelve, s aggódva fordul ki a képből, tekintetével segítség után kutatva. Nem sokkal odébb egy másik turista egyik kezével ásványvizes palackból próbál itatni egy legyengült férfit, a másikkal finom óvatossággal segíti tartani a fejét, hogy odafigyelve könnyítse a nyelést. A képek alig pár óra leforgása alatt bejárták az egész világot. A helyszín a Kanári szigetek partja. Az idő 2006 nyara. Ez volt az az év, amikor volt olyan nap, hogy a nyaralók által kedvelt, máskor idilli partszakaszon több mint száz afrikai menekült jelent meg. Kis lélekvesztő csónakjaikból, kiszáradva, kihülve, teljesen legyengülve értek partot, köztük nők és gyermekek. Sokan nem élték túl a kimerítő utazást, de a túlélők sem bízhattak biztonságot adó, következő lépésben. A képek láttán Európa aggódva tekintett a jövőbe.

Majd nem sok évvel később, 2011 tavaszán és nyarán történt, hogy három nap alatt, több mint háromezer menekült érkezett Afrikából az olasz Lampedusa szigetére. A menekültáradatra fel nem készült szigeten hamar megteltek az ideiglenes menekült szállások, s sokan sáttortáborokban vagy a kikötőben húzták meg magukat. A helyi lakosok – akik többsége a turizmusból és halászatból él – türelme is véges volt, a sokadik zsúfolt hajót látva „Megtelt” feliratú táblákkal tiltakoztak, s még a városházát is elfoglalták. Látva a kialakult kritikus helyzetet, március utolsó napjaiban Silvio Berlusconi olasz miniszterelnök is ellátogatott a térségbe, s határozott fellépést ígérve, magabiztosan kijelentette, hogy egy-két napon belül már csak lampedusaiak lesznek a szigeten, s eltünteti a menekülteket. Még arra is volt figyelme, hogy némi humorral fűszerezve megnyugtassa a he-

lyieket, s adókedvezmények ígérletén túl Nobel-békedíj jelölést, golfpálya, kaszinó építését helyezte kilátásba az embereknek türelmükért cserébe. Eközben az olasz hatóságok igyekeztek megküzdeni a menekültáradattal, s sokan osztoztak Franco Frattini külügyminiszter aggodalmában, miszerint akár 300 000 afrikai menekült érkezése sem kizárt. Az utóbbi időszakban ez a két történet volt az, amely újból elgondolkodtatta a politikusokat, egyúttal előrevetítette Európa vezetői számára, hogy a migrációs kérdésekkel foglalkozni kell, s ezt a rendkívül összetett és sok érdeket magában hordozó problémát, akár a politikák és a szabályozási háttér újragondolásával is kezelni kell, közös európai megoldást találva.

Az Európai Unió számára az egyik legnagyobb problémát és kihívást a menekültkérdés és a bevándorlási politika megfelelő szabályozása jelenti. A menekültügyi és a bevándorlási politika egységesítése a térségen belül szükségszerű, figyelemmel Európa néhány sajátos, a migráció tekintetében más kontinensektől eltérő jellemzőire, s a probléma, a jelenség összetettségére, tagállamonként olykor eltérő, összességében azonban sok hasonlóságot kirajzoló mivoltára. Az Unió harmadik országból származó lakóinak száma évente mintegy 1,5-2 millió fővel nő. Az évi kétmillió népesedésként – amely az elmúlt évtizedben jellemezte az Európai Uniót –, mintegy 80 %-a a nemzetközi bevándorlás eredménye.¹ Az ENSZ adatai szerint 2010 közepén a nemzetközi migráció becsült száma 214 millió fő, s Európán belül Németország, Spanyolország, az Egyesült Királyság és Olaszország a legjelentősebb befogadó állam. Ekkor és az ezt megelőző években is az Afrikából Európába irányuló migráció jelentős számot mutatott, s a számok mögött naponta szembesülhettünk a világsajtón keresztül a jelenséggel. A probléma időszerűsége indokolta teszi, hogy az afrikai migráció motivációival, a megoldások lehetőségeivel és korlátaival, adott és még hiányzó lehetőségeivel foglalkozni kell, s ez Afrika és az Európai Unió közös érdeke, felelőssége és feladata.

Elvándorlás Afrikából – kiváltó okok

A történelemben visszatekintve a migráció talán legtragikusabb formája a rabszolga-kereskedelem volt, amely folyamat keretében kényszerűségből afrikaiak már az ókorban is eljutottak európai mediterrán térségekbe, a 16.

¹ Colette, Elizabeth – Münz, Rainer: The Future of European Migration: Policy Options for the European Union and its Member States. BACKGROUND PAPER WMR 2010. (http://publications.iom.int/bookstore/free/WMR2010_migration_policy_options_EU.pdf)

századtól pedig a nyugati rabszolga-kereskedelem is beindult. Kutatásokból megismerhető, hogy az afrikaiak jelentős részét az amerikai földre hurcolták, s egy-két százalékkukat szállították Európába. A 18. században már az egész kontinensen elterjedt jelenség volt, hogy a főurak afrikai származású embereket szolgaként, inasként, kocsisként dolgoztattak. Voltak közöttük olyanok, akikről a későbbiekben is sokat lehetett olvasni, mint például Angelo Solimantól, aki még lichtensteini hercegek nevelője is volt. Vagy Sarah Baartman, aki Fokvárosból került Londonba egy angol hajóorvoshoz, s látványosságként, pénzért testének intim részei felfedésével keresett pénzt „gazdájának”. Az ilyenfajta emberi állatkerteket számos európai nagyvárosban bámészkodók százezrei kísérték figyelemmel. Később számos gyarmati kiállítás szereplői is voltak, melyek során az afrikai falvak bemutatásának fő látványosságai voltak az „élő afrikaiak” némi fizetségért cserében, rácsok mögött bemutatva, miként élnek eredeti közösségükben. Az afrikai-európai migráció történetében szintén egyfajta további mérföldkőnek tekinthető a francia-porosz háború az 1870-es években, majd a két világháború is, amelyek során és következtükben nagyon sok afrikai került Európába. Joseph Mengelének, a náci orvosnak az afrikai származású hadifoglyokon és félvér gyermekeken folytatott borzalmas kísérletei történelemkönyvek sokaságának lapjain köszönnek vissza. A háborúkat túlélők közül sokan visszatértek Afrikába, majd az 1950-es évektől megfigyelhető, hogy hirtelen megnőtt azoknak az afrikai tanulóknak a száma, akik Európában lettek diákok, egyúttal hazájuknak, munkahelyüknek, családalapítás helyszínéül választva a kontinenst. Európában a háborúk után tapasztalt jelentős munkaerőhiány kölcsönösen jó volt mindkét félnek, s elkezdtek kialakulni a nagyvárosok afrikai negyedei először Nyugat-Európában, majd a '90-es évektől Dél-Európában is, a többek között mezőgazdaságáról híres Olaszország és Spanyolország déli területein. A munkanélküliséggel küzdő déli mediterrán országokban sok helyütt a bevándorló afrikaiak ellen hangolódott a munkahelyüket és megélhetésük forrásait féltő társadalom, miközben a bevándoroltak számára a túlélést jelenti az Európában eltöltött idő. Az ott megkeresett pénz nagy részét hazautalják otthonmaradt családtagjaiknak, akik számára ez szintén nélkülözhetetlen, és az összeg folyamatosan emelkedik. Például Nigéria esetében: míg 2002-ben körülbelül 1300 millió amerikai dollár körüli összeget tett ki a hazautalás, 2007-ben már 2200 millió dollár felett volt.²

Mára az afrikai népességnek körülbelül 3 %-a migráns, de ehhez hozzá kell tenni, hogy az erre vonatkozó adatok meglehetősen pontatlanok.

² Tarrósy István-Glied Viktor-Keserü Dávid szerk.: Új népvándorlás, Migráció a 21. században Afrika és Európa között. Publikon Kiadó. Pécs, 2011. 100-101. o.

nok, s ez az arány minden valószínűség szerint a valóságban nagyobb. Az észak-afrikai migránsok szinte mindannyian főként Európában próbálnak új életet, míg a szubszaharai térségből származó, nagyrészt teljesen képzetlen afrikaiak legtöbbször egy másik, közeli afrikai országba menekülnek. A World Bank adatai szerint az afrikai migráció fő irányai: Franciaország, Elefántcsontpart, Dél-Afrika, Szaúd-Arábia, Nagy-Britannia, USA. Az Európai Unió országai felé irányuló migrációs nyomás fokozatosan erősödik.³

Az Afrikából történő elvándorlás indíttatása sokrétű lehet. Befolyásolhatják a helyben tapasztalt rossz életkörülmények, a megélhetési problémák, a munka hiánya, az elburjánzó korrupció, az állami irányítási rendszerek hiányosságai, a kezelhetetlen együttműködési hiányosságok, éhezés, járványok, természeti katasztrófák, s a harcos hős-tudat is.

A 2005-ös World Migration Report szerint hat fő jegggyel lehet leírni az afrikai migrációt. Megfigyelhető, hogy a belső és a külső migráció az ökológiai és a gazdasági problémákkal való megbirkózásra való stratégia. A régiókon belül tapasztalható egyenlőtlenségek a jobb életet és kiszámíthatóságot biztosító térségekbe való vándorlásra indítják az embereket. Érzékelhető, hogy az Észak-Afrikán keresztüli migráció megerősödött, az ottani területek egyfajta kaput jelentenek a vándorlásban. Nagyrészt az északi szigorú bevándorlás-politika miatt megnőtt a tiltott és irreguláris migráció. Jellemző, hogy a magasan képzett és szakképzett személyek hagyják el elsősorban a visszamaradott szubszaharai területeket és mennek a fejlettebb országokba. Végül megfigyelhető, hogy az az afrikaiak közül egyre magasabb a nők aránya.⁴

Biztonságpolitikai vetület

Az elmúlt években Európában megerősödött a hangja a bevándorlás-ellenes politikai pártoknak, így a politikai vitatémák és a választási kampányok hangsúlyos elemévé lépett elő a migráció kérdése. Politikusok saját céljaikat és eredményes választási szereplésüket is szem előtt tartva érzékenyen reagálnak a társadalom tagjainak, a választóknak a félelmeire, olykor a szélsőséges kijelentésektől sem visszariadva. A helyes arány megtalálása nem egyszerű, hisz az emberek féltik munkahelyeiket, fontos számukra a megélhetés és a környezet biztonsága. Ugyanakkor a helyes

válaszok megtalálása nem képezheti jogalapját a kirekesztő és mélyen ítélkező gondolkodásnak.

A nemzetközi migráció és Európai biztonságpolitikai kihívásai c. projekt külön fontos fejezetét képezik tehát a témával foglalkozó kutató-soknak. Az események sorában az 1995-ös londoni öngyilkos robbantások, szintén ezt mutatják. A merényleteket követően érzékelhetően felerősödött a migránsokkal szembeni ellenszenv, abból kiindulva, hogy a terrorcselekményt korábban befogadott és támogatott szomáliaiak követték el. Az afrikai migránsok egy részében kialakult, „a szegénység, s a kilátástalanság miatt nincs mit veszíteni érzése” óriási veszélyforrást jelent. Az illegális migráció következtében nem csupán a gazdasági és társadalmi biztonság sérülhet, hanem az államok katonai biztonsága is. Az illegális migrációhoz szorosan kapcsolódó jelenség a fegyver- és lőszerkereskedelem, a drog-csempészet, a politikai terrorizmus és a maffiabünözés. Az országokban megjelenő idegenek bizalmatlanná teszik a lakosságot, s a gyanakvás táptalaját képezheti az erőszakos eszmékbe kapaszkodásnak, azok elterjedésének, s az ellenszenv kinyilvánításának a gyakorlatban is. A hatóságok, a vezetők sokszor meginognak az emberek mindennapi biztonságának biztosítása terén, hisz minden, ami a hétköznapi ember rendelkezésére áll, az éppúgy a bűnözők számára is elérhető, elég csak a technika fejlődése adta előnyökre gondolni, melyekkel élve óriási visszhangot kiváltó merényleteket lehet elkövetni. S az ilyen típusú megoldásoknak sokszor célja is a minél nagyobb érdeksértés és a cselekmény elkövetése mögött meghúzódó üzenet minél több emberhez való eljuttatása. Érdekes az a kettősség, ami ennek kapcsán megfigyelhető: a modern, gazdag, technológiailag fejlett államok hagyományos háborúkban érvényesülő, a kevésbé felkészült ellenségnek esélyt sem adó magatartása és társadalmuk sebezhetősége, sérülékenysége között. S ami talán az egyik legnagyobb dilemma, hogy a nemzetközi kapcsolatokban a terrorista vagy terrorista jellegű cselekmények kapcsán azok elkövetői vagy „megrendelői” úgy fogalmaznak meg követeléseket az államokkal szemben, hogy közben nem legitim tárgyalófelek. Így hiába születik bármiféle egyezmény, „láthatatlan” féllel szemben nehéz a nemzetközi konfliktusok megoldása.⁵

Továbbá, bár a szakirodalom kevésbé részletesen foglalkozik vele, mint a nemzetközi migráció egyéb vetületeivel, mégis azzal szorosan összefüggnek közegészségügyi következmények is. A világban tapasztalható nemzetközi, kontinenseket átölelő mozgások óhatatlanul is a betegségek továbbterjedésének, továbbadásának veszélyét rejtik magukban. Míg a fej-

³ Tarrósy István-Glied Viktor-Keserű Dávid szerk.: Új népvándorlás... i. m. 107. o.

⁴ Tarrósy István-Glied Viktor-Keserű Dávid szerk.: Új népvándorlás... i. m. 109. o.

⁵ Szabó A. Ferenc: A nemzetközi migráció és korunk biztonságpolitikai kihívásai. Zrínyi Kiadó. Budapest, 2006. 149-151. o.

lett területek hatékonyabban és gyorsabban küzdenek meg a különböző egészségügyi kihívásokkal, addig a fejlődő világ sajnos e tekintetben is lemaradásban van, vagy legalábbis a harmadik világ országaiban élők oda-haza kisebb eséllyel küzdenek meg ugyanazokkal, s vándorlásaik során betegségeiket tovább is viszik. Határokat átlépve a betegségek és a járványok is könnyebben és szélesebb körben terjednek. Nem hiába hát, hogy a határőrizet egyik fő feladata az elmúlt századokban a járványok terjedésének megállítása volt. Szakértők vallják, hogy például napjaink egyik legfenyegetőbb kihívása, az Afrikában kíméletlenül pusztító AIDS, azon túl, hogy súlyos közegészségügyi probléma, egyben komoly nemzetbiztonsági kockázatot is jelent.⁶

Ami a megoldásokat jelentheti, azok tulajdonképpen ugyanazok, mint amikre a nemzetközi migráció kapcsán egyébként is, mint válaszlehetőségként gondolni kell. Az európai gondolkodásban és válaszreakciókban nagyjából három fő elem olvasható ki. Egyrészt javítani lehet a határellenőrzés módján, szigorítani a szabályokat, s így visszafogni a menekülthullámokat. Másrészt összehangolt intézkedéseket kell tenni a menekültek társadalmi, politikai, gazdasági integrációja érdekében. S végül, ami talán a legfontosabb az Unión belül a kibocsátó országokkal szemben, együttműködve velük, közös megelőzési és beavatkozási stratégiákat kell kialakítani.⁷

Szoros partnerség – A rabati folyamat

A bevándorlók Európába való tömeges beáramlása tette sürgetővé az Afrika és Európa közötti együttműködést. Így került sor 2006. július 10-11-én a Franciaország, Spanyolország és Marokkó közös kezdeményezésével rendezett rabati konferenciára, Marokkó fővárosában. Ez az időszak különösen érzékeny volt, hisz ez volt az az év, amikor volt olyan nap, hogy a Kanári szigetek partjainál közel száz afrikai menekült jelent meg kis lélekvesztő csónakjaikkal, kiszáradva, kihűlve, s sokan nem is élték túl a kimerítő utazást. A fotók, amelyeken fürdőruhás turisták segítik, itatják, betakarják a legyengült embereket, köztük gyerekeket is, pár óra alatt bejárták a világsajtót. Az 57 afrikai ország és uniós tagállam részvételével megtartott euro-afrikai miniszteri konferenciának a migráció és a fejlesztés volt a témája. Ahogy a francia liberális EP-képviselő, a parlament állam-

⁶ Szabó A. Ferenc: A nemzetközi migráció... i. m. 145-146. o.

⁷ Cseresnyés Ferenc: Menekültpolitika és menedékjog az Európai Unióban. Janus Pannoni Tudományegyetem, Európa Központ. Pécs, 1999. 99. o.

polgári jogi bizottságának elnöke, Jean-Marie Cavada megfogalmazta, ez azért is volt fontos alkalom, mert a közös problémákról közösen gondolkodtak, így a megoldások is együtt szülehetnek meg a kibocsátó országok, a tranzit országok és a befogadó államok között. Hozzátette, hogy a tamperei csúcs óta, azaz 1999. óta az Európai Unióban először mondták ki, hogy a bevándorlással kapcsolatos problémák és a fejlesztési politikákban tapasztalt hibák között összefüggés van. Kiemelte továbbá, hogy az illegális migrációval éppúgy fontos foglalkozni, mint a szabályos letelepedési folyamatokkal. A rabati konferencia azért is volt fontos lépés, mert jóváhagytak egy hatvankét pontos cselekvési tervet, amelyben közösen kezdeményezték egy szoros együttműködés, partnerség létrejöttét Európa és Afrika között. A cselekvési tervben afrikai fejlesztési terveket emeltek ki, amelyek részeként például anyagi támogatást kaphatnak azok a legális bevándorlók, akik a származási országukban üzleti vállalkozást szeretnének létrehozni. A fejlesztések mellett kezelendő kihívásként fogalmazták meg az olyan bűnszervezetek elleni fellépést, melyek az illegális bevándorlók csempészésében működnek közre. Azt azonban valamennyien tudták, hogy a rabati folyamat valódi sikere abban rejlik, hogy a megfogalmazottakat tettek is kell, hogy kövessék. Ennek érdekében az Európai Parlament kifejezte szándékát, hogy a konkrét intézkedések figyelemmel kísérése érdekében létre kell hozni egy felügyelőbizottságot.⁸

A rabati konferencia évében, 2006 júniusában nyolc európai parlamenti képviselőből álló delegáció látogatott el a Spanyolországhoz tartozó Kanári-szigetek Tenerife és Fuerteventura szigetére. Később a csoport kiegészült további négy spanyol európai parlamenti képviselővel. A delegáció azzal a céllal utazott a szigetekre, hogy első kézből, a helyszínen szerezzenek információkat és megvizsgálják az ott menedékjogért folyamodó és egyéb bevándorlók befogadásának körülményeit, ellenőrizték, milyen állapotban vannak a központok, meghallgassák a civilek képviselőinek tapasztalatait, s egyeztetéseket folytassanak a hatóságokkal. Mindezek keretében találtak többek között a Kanári-szigetek kormányának elnökével, helyi hatóságok képviselőivel, a Vöröskereszt, a Caritas, a Mozgalom a békéért, a fegyverkezés csökkentéséért és a szabadságért képviselőivel. A jelentős médiavisszhangot kapott utazás keretében a delegáció tagjai ellátogattak a SIVE, azaz az Információs és Külső Felügyeleti Rendszer központjába, s a Vöröskereszt szervezésében részt vettek egy szimulációs programon, amely szemléltette számukra a bevándorlók megmentését. A négynapos utat megelőzték más helyen tett látogatások, így delegáció látogatott el korábban a problémák-

⁸ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM+PRESS+20060717STO09891+0+DOC+XML+V0//HU>

kal jelentősen érintett Lampedusára, Ceutába és Melillába, valamint Máltára. A kanári-szigeteki küldöttség látogatásának egyik legfőbb eleme az a három program volt, amelyek keretében meglátogatták az Las Raices, a Hoya Fria és a Matorral Carretera és a General del Sur központokat. Ez azért is hangsúlyosan kiemelendő, mert ilyenre ritkán kerül sor, s talán az egyik leghatékonyabb eszköze, hogy az általános tapasztalatok megfontolásra kerüljenek, s beépülhessenek a közös gondolkodásba és akár a szabályozási háttér alakításában is mankóként szolgálhatnak. Az Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság küldöttség jelentésben foglalta össze a Tenerifén és Fuerteventurán tett látogatásán tapasztaltakat.⁹

A 2006. júliusi rabati megállapodás után, 2006. november 22-23. között újabb lépés következett. A találkozóra, melyen afrikai és európai külügyminiszterek, bevándorláspolitikáért és fejlesztési politikáért felelős kormányzati szereplők vettek részt, a líbiai Szirtében került sor. A résztvevők közös nyilatkozatot fogadtak el, amelyben a migrációs kérdések kezelésében és megoldásában a közös felelősségvállalást jelölték meg az egyik legfőbb prioritásnak. Majd a rabati folyamat a 2007. június 21-i madridi állomással folytatódott, melynek keretében kidolgozták a szükséges gyakorlatokat, s döntés született egy olyan hálózat megalkotásáról, mely valamennyi érintett államra kiterjed, tagjai felelnek a megfogalmazott célok eléréseért, s a kialakított politikák végrehajtásáért. Majd 2007 végén, a decemberben megtartott lisszaboni EU-Afrika csúcson öt ún. zászlóshajó kezdeményezést rögzítettek, melyek között tervként szerepel a migráció, mobilitás, fejlődés hármasa. A találkozó hangsúlyosan foglalkozott a körkörös migráció lehetőségeivel, a munkahely-bővítésekkel, valamint az agyelszívással. Sokan mérföldkőnek tekintik a találkozó legfőbb üzenetét, miszerint az európai programok az afrikaiakra épülnek, illetve a megkezdett afrikai programok alapján, a helyi igényeket és helyi lehetőségeket számításba véve folytatódnak. Valamennyi szereplő egyetértett abban, hogy ez az egyik legfőbb kulcsa a szoros együttműködésnek.¹⁰

Megoldások Afrikában

Afrikaiak ezrei indulnak útnak évente Európába, s teszik kockára életüket, nem megriadva attól, hogy az esetek nagy részében tragédiával végződnek az ilyen nekiindulások. A döntéshozók felismerték, hogy még az utazások

előtt, helyben, Afrikában is kezelni kell a problémát, s igyekeznek megelőzni a bajt. Nem ámitás persze, hogy ez bizonyos tekintetben az Európai Unió érdeke is.

Mára kezd megerősödni az a jelenség az 1960-as, 1970-es évekhez képest, hogy az afrikai fiatalok egyre nagyobb számban a feltörekvő afrikai országokban találják meg boldogulásukat. Ilyen célpontok Botswana, Gabon, Namíbia és a Dél-afrikai Köztársaság. Afrika számára alapvető fontosságú, hogy képes legyen megtartani a tudást, a szakértelmet, a tapasztalatot és a magasán képzett munkaerőt. Ehhez nélkülözhetetlen saját maga megerősítése, hisz a kíméletlen és magas szintű globális versenyben csak így tud helytállni. Ennek egyik útja a regionális szintű együttműködések kialakítása és működtetése, mely révén képes lehet helyben tartani a tudást és ütőképesebben, hatékonyabban léphet a fejlődés útjára. Egyúttal a globális hatásokkal szembeni védekezőképessége is erősödhet az országain belüli és országai közötti regionalizációs folyamatoknak, összekapaszkodásnak köszönhetően, a helyi értékek megőrzésének képességével. Ha számba vesszük a világ térségeit, látható, hogy a legtöbb regionális együttműködés Afrikában található. Az Afrikai Unió tagállamai közül sok több regionális szerveződésnek is tagja. Afrika számára ezek a regionális együttgondolkodások jelenthetik a kiutat, de ehhez figyelnie kell arra, hogy a sokféle szervezet sokféle célja és érdekei ne kerüljenek egymással szembe, hanem egy irányba vezessenek. Több afrikai szervezet egy olyan afrikai agy-alap létrehozásán dolgozik, amelynek célja helyben tartani és jó lehetőségekhez juttatni, a közös fejlődésben „kihasználni” a képzett embereket, fiatalokat. Erre jó példa a Digitális Afrikai Diaszpóra Hálózat¹¹, amely mintegy száz-harminc technológiai cég és non-profit szervezet összefogásával, az ENSZ támogatásával jött létre 2002-ben. Célja a képzett orvosok, mérnökök, tudósok, közgazdászok, informatikai szakemberek otthon tartása, valamint azok visszacsábítása, akik már elvándoroltak, azt üzenve a világban élő afrikaiaknak, hogy szükség van a tudásukra és segítségükre ehhez a folyamathoz. Emellett persze Afrika azt is belátta, hogy külső segítség nélkül, egymaga nem lesz képes a (vissza)vonzásra és megtartásra. Erre hívta fel a figyelmet az Afrikai Tudományos Akadémiák Hálózata¹² 2009-ben, amikor a G8+5-ök számára nyilatkozatban fogalmazta meg, hogy Afrika számít a technológiailag és gazdaságilag fejlett államok támogatására.¹³

¹¹ Digital Diaspora Network Africa

¹² Network of African Science Academies

¹³ Tarrósy István-Glied Viktor-Keserü Dávid szerk.: Új népvándorlás... i. m. 112-113. o.

⁹ http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pv/623/623483/623483hu.pdf

¹⁰ Tarrósy István-Glied Viktor-Keserü Dávid szerk.: Új népvándorlás... i. m. 110. o.

Az első uniós migrációs központ – Európán kívül

Fontos lépésnek számít, hogy 2008-ban Bamakóban, Mali állam fővárosában megnyitotta kapuit az első Európán kívül létrehozott uniós migrációs központ. A Bevándorlási Információs és Menedzsment Központ (CIGEM)¹⁴ feladata, hogy segítse és információkkal lássa el azokat, akik máshol szeretnének munkát vállalni, ismerteti számukra a törvényes lehetőségeket, álláskereséssel, szakképzéssel kapcsolatosan nyújt támogatást, s felhívja a figyelmet a lehetséges veszélyekre. A központnak otthont adó város azért is alkalmas a kísérletképpen elindított projekt színhelyéül, mert Mali pont az Európába irányuló migrációs útvonalak kereszteződésében helyezkedik el. Maliban az elvándorlási arány az egyik legnagyobb Afrikában, az ország 12 milliós lakosságából mintegy 4 millióan vannak azok, akik külföldön élnek. Közülük körülbelül 200 000 afrikai él Európában, a többiek Nyugat-Afrika egyéb államaiban. Az elsősorban a mezőgazdaságából, s a gyapottermelésből élő ország a világ legszegényebb országai közé tartozik, így elemi jelentősége van a kivándoroltak által külföldről hazaküldött forrásoknak, amelynek összegét jelentősen csökkentik a banki átutalási költségek. A CIGEM a felsoroltak mellett például abban is fontos szerepet tölt be, hogy megvizsgálja, miként lehetne ezeket a költségeket visszaszorítani. Segíti továbbá az elvándorolt, de visszatérő személyek hazatérését és beilleszkedését.¹⁵ A központ feladata tehát azért sem egyszerű, mert olyan hatékony kivándorlási politikát kell kidolgoznia, ami egyszerre kezeli a potenciális kivándorlókat, a külföldről hazatérőket és a már elvándoroltak helyzetét. Ez egyben azt is jelenti, hogy a projekt keretén belül ugyanúgy az Uniót érintő problémával is foglalkoznak, csak éppen a másik oldalról megközelítve. Az Európai Bizottság által létrehozott projekt úttörő megoldásnak számít, s ha működésének eredményei igazolják hatékonyságát, az európai pénzből létrehozott beruházást továbbiak követhetik majd Afrikában.¹⁶

¹⁴ A francia elnevezés után: Centre d'Information et de Gestion Des Migrations

¹⁵ http://ec.europa.eu/news/justice/081002_1_hu.htm

¹⁶ http://kitekinto.hu/europa/2008/10/05/eu_uj_frontvonal_az_illegalis_bevandorlas_elleni_kuzdelemben

Az arab tavasz hatása

Bár az európai értékrend vonalán mérve részben pozitív folyamatként értékelhetőek a 2011 tavaszán kirobbant, a nemzetközi sajtóban nagy visszhangot kapott események, váratlanságának és az általa előidézett kihívásnak köszönhetően az Arab tavasz eseménysorozat hatása mérföldkönek mondható az Európai Unió és a migrációs dilemmák terén. A lakosság Egyiptomban, Líbiában, Szíriában és Tunéziában lázadt fel az autoriter politikai rendszerek ellen, s hol békés úton, hol polgárháborús lázadások útján próbálták kiragadni a hatalmat a vezetők kezéből. Ami a számokat illeti, a kialakult helyzet következtében körülbelül 400 000 embernek kellett elhagynia a lakóhelyét, s sokan közülük Európát vették célba. A televíziók képernyőjén naponta láthattuk a híradásokat, ahogy menekültek tömegei érkeztek Málta és Olaszország partjaihoz. Ez óriási feladatot jelentett az Európai Unió számára is, hisz pár hét leforgása alatt több mint 25 000 menekült érkezett, ami a schengeni rendszert is kihívás elé állította. Az Európai Parlament 2011. április 4-i ülésén foglalkozott a helyzettel, s elfogadott egy határozatot, amely az Unió külpolitikájának szerepéről és a menekülthullámok kezelésével kapcsolatban fogalmazott meg álláspontot. Az ülés során kimondták, hogy a probléma megoldására 30 millió eurót különítenek el. Azonban ahogy az ülés vitája és az elfogadott állásfoglalás szövegéből is kiolvasható, nem volt egyértelmű, hogy az Unió miként kezelje a helyzetet, miként birkózzon meg a lélekvesztőkön érkezett emberek tömegével, az esetleges még nagyobb menekültáradattal, s hogy rövid vagy hosszú távú megoldásban gondolkodjon-e. Azt mindenestre kimondták, hogy mindenképpen üdvözlendő a folyamat demokratizálódási indítatása. Az állásfoglalás elsősorban nem az aktuális helyzet megoldására helyezte a hangsúlyt, hanem azokra a feladatokra, amelyeket a jövőben meg kell oldania, ehhez alapul szolgált az a szöveg, ami már korábban készült, amikor a migrációs problémákat napirendre vették. Szerepel benne többek között annak elismerése, hogy kulturális és gazdasági szempontból az Európai Unió számára gazdagítólag hat a bevándorlók befogadása. Ugyanakkor ezzel párhuzamosan kiemeli, hogy ahhoz, hogy ez a pozitív hatás megőrizhető és fejleszthető legyen, az Uniónak szembe kell néznie a bevándorlók jelentette kihívásokkal, társadalmi integrációjuk kezelésével, s megfelelő szabályozási háttérrel kell kialakítania. A szövegben azt is kimondták, hogy a 2011 tavaszi események minden bizonnyal növelni fogják a legális és az illegális migrációt Európa irányába. Már a drámai helyzet közben is igyekeztek helytállni az érintett szervek, intézmények. A FRONTEX és az Europol például Lampedusán és Máltán, valamint Ceuta és Melilla enklávékban. Európa külső határainak megerősítésére szolgálnak azok

a kerítések, amelyek Ceutát és Melillát, a két afrikai területen lévő, de Spanyolországhoz tartozó várost védik a menekültek rohamai elől. A falként húzódó szögesdrótkerítések hat méter magasak, mikrofonokkal, kamerákkal, könnygázt kibocsátó eszközökkel vannak felszerelve.¹⁷ Az érintett tagállamok között jelentős konfliktust okozott, hogy míg a francia hatóságok az afrikai menekülteket határozottan visszafordították a határoknál, addig eközben az olasz kormány lehetővé tette számukra a legális belépést és határozott időre szóló, ideiglenes schengeni beutazási vízumot adott körülbelül 10 000 menekültnek. Ez nem csupán a franciák és az olaszok között jelentett szembenállást, hanem a tagállamok és a szupranacionális intézményeket vezetőik között is, s azt is felvetette, hogy újra kellene gondolni az uniós jogszabályi hátteret és megfontolni, a tagállamok saját belső ellenőrzései visszaállítását. Éppen erre az időszakra esett az Unió magyar soros elnökségét lezáró Európai Tanácsi ülése, ahol az elnök, Herman Van Rompruy megfogalmazta, hogy az európai integráció egyik legjelentősebb hozománya a szabad mozgás, ami egyúttal alapvető joga az európai polgároknak. Az állam- és kormányfők végül kimondták, hogy az ellenőrzés abban az esetben és akkor is csak ideiglenesen állítható vissza, amikor a tavaszi eseményekhez hasonló rendkívüli migrációs helyzet van.¹⁸

Az Európai Unió migrációs politikájának jelene és jövője

2010-ben az Európai Parlamentnek megjelent egy tanulmánya, amely a menekültügy vonatkozásában kifejtette a legfontosabb problémákat, alátámasztva azokat számos adattal, számításokkal, tagállamok szerinti bontásban. A világ menekültjeinek 14%-át Európa fogadta be 2008-ban, az uniós országokhoz mintegy 220 000 kérelmet nyújtottak be. A tanulmány azt az ajánlatot fogalmazta meg a Tanács és a Bizottság részére, hogy a kérelmezők számának arányában nyújtsanak pénzügyi ellentételezést a közös költségvetésből az érintett tagállamoknak, s működjenek közre a menedékkért folyamodók más országba történő áthelyezésében. Az Európai Bizottság éves jelentésében új elemként szerepel, hogy könnyebbé teszik Európában a harmadik országokból jövő munkavállalók időszakos foglalkoztatását a multinacionális cégeken belüli munkaerő átcsoportosítás érdekében. Továbbá az idénymunkára érkezők jogbiztonságának elősegítése tekintetében

¹⁷ Corinna Milborn: Európa: az ostromlott erőd. A bevándorlás fekete könyve. Alexandra Kiadó. Pécs, 2008.

¹⁸ Tarrósy István-Glied Viktor-Keserű Dávid szerk.: Új népvándorlás... i. m. 254-256. o.

az is fontos elem volt, hogy javasolta, egyszerű és gyorsított eljárásban részesüljenek az érintettek. Előrelépésként értékelte mindezek mellett, hogy az Európai Parlament és a Tanács módosította azt az irányelvet, amelyet korábban a menekültekre vonatkozóan megfogalmazott. Ez azt jelenti, hogy a menekültek és az egyéb nemzetközi védelemben részesülők könnyebben juthatnak huzamos tartózkodási engedélyhez, vállalhatnak munkát és letelepedhetnek nem csupán abban a tagállamban, amely tagállam menekült státuszt biztosított részükre.¹⁹

A harmadik Európai Unió-Afrika csúcstalálkozót követően, 2010 decemberében fogadta el az Európai Parlament azt az indítványt, amely az Afrika és az Európai Unió partnerségi együttműködésének jövőjére vonatkozó közös állásfoglalásra irányult. Sajnos azonban az írott dokumentumokban megfogalmazottak és azok gyakorlatban való megvalósítása nem mindig van kellő átfedésben. A migrációra való utalás mindössze két elemben jelent meg. Egyrészt megfogalmazta, hogy ösztönözni kell a kibocsátó országokban a magasán képzett szakemberek visszatérését, ezzel kezelve az agyelszívás jelenségének egyre nagyobb méretű térhódítását. Másrészt olyan közös stratégia kidolgozását és azon belül megfelelő projektek megvalósítását sürgeti, melyekkel vissza lehet szorítani az illegális migráció súlyos negatív hatásait.²⁰ Továbbá meg kell említeni az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének 2011 nyarán közzé tett éves jelentését, amelyben leírták, hogy néhány tagállam már az előző évben sem tudott megküzdeni a méretében és gyorsaságában is megnövekedett menekültáradattal. Azzal, hogy ezek az országok nem tudták megfelelően kezelni a jelenséget, szükségszerűen a migránsok alapvető jogainak sérülését növelték egyúttal.²¹

Az Afrikából az Európai Unióba irányuló migráció kezelésében felmerülő feladatok tekintetében, s az ennek alapjait képező általános elvekben a tagállamok között nagyjából egyetértés van. Azonban a gyakorlati megvalósítás, az elvekre épülő tevékenység, az egyeztetések, a külpolitikába történő beillesztés már meglehetősen lassú. A bevándorláspolitikai külpolitikai vonatkozásainak alapelveit az Európai Tanács már 1992-ben megfogalmazta, melyet jellemző módon nem az általános tanács kezdeményezett, nem a bevándorlásért felelős miniszterektől indult. Bár a maastrichti munkaprogram szól róla, a felmerülő problémákat sokszor a bevándorlási miniszterek kizárásával vetették fel. Az Edinburgh-ban megfogalmazott alapelvek pedig nem elég konkrétak és részletesek ahhoz, hogy az egyes államok felelőssége hangsúlyos legyen, az együttműködés-

¹⁹ Tarrósy István-Glied Viktor-Keserű Dávid szerk.: Új népvándorlás... i. m. 253. o.

²⁰ Tarrósy István-Glied Viktor-Keserű Dávid szerk.: Új népvándorlás... i. m. 253-254. o.

²¹ 21 Tarrósy István-Glied Viktor-Keserű Dávid szerk.: Új népvándorlás... i. m. 254. o.

nek csak a minimumát írják le. Fontos a közös érdekek határozott, pontos körülírása, mert a tagállamok és a politikák koherenciája biztosítja csak az eredményes megoldások lehetőségét. Ha csak részpolitikának tekintik, s a migrációs okokra figyelemmel lévő gazdasági együttműködés, a humanitárius segélyezés és a fejlesztési segélyezés nem tud egymásra épülni és összhangba kerülni, ami veszélyezteti az eredményességet. A hatékonyság kérdése más metszetben is fontos kérdés, így a tagállamok konkrét kötelezettségvállalása és azok megvalósítása terén. Amint konkrét kötelezettségeket kellene megvalósítani a tagállamoknak, a nemzeti szintű ratifikációs folyamat jelentős mértékben lelassul, s megakadályozva a migrációs politikai valódi értelemben vett közösségivé válását, számtalan akadályba ütközik.²² Ahhoz, hogy Európa képes legyen megfelelően kezelni a feléje irányuló bevándorlást, így az afrikai bevándorlást is, három fontos elemre kell helyeznie a hangsúlyt. Nem engedheti meg magának, hogy az egyes megállapodások, egyezmények ratifikálása ne legyen kellően dinamikus. Nyitottnak kell lennie a közvélemény felé, s a bevándorlást és a menedékjogot érintő kérdések megoldási lehetőségeinek kutatásába és azok elfogadásába be kell azt vonnia. A kitűzött célok megvalósítása nélkülük nem lehet hatékony. A másik ugyancsak fontos elem a tagállamok kormányai és a nemzetközi szervezetek tevékenysége közötti átfedések, kettősségek feloldása. A megoldás irányába az mutathatna, ha a bevándorlási politika kialakításában és gyakorlatban történő megvalósításában az Unió eljárásai és intézményei képeznék az európai mintát. Mindezekhez hozzátartozik, hogy a bevándorlási és menekültügyek biztosának jogköre szélesítésével, megerősítésével, az ENSZ menekültügyi főbiztosának „partnerévé emelésével” még tovább növelhető a hatékonyság. Ez valamelyest már átvezet annak fontosságára, hogy az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet, az Európai Emberi Jogi Bíróság és az OECD és más intézményeknek is többet kell tenniük, összehangoltan a migrációs problémák megoldásáért. S végül, ha felidézzük a hazai és a nemzetközi sajtó szalagcíméit vagy a mélyrehatóbb elemzéseit, nem egyszer találkozunk azzal a megfogalmazással, mellyel Európát egy erődhez hasonlítják.²³ Felelőtlen lenne az a leegyszerűsítés, ami csak annyit mond, hogy az Európai Uniónak nem szabad erődiként elzárnia magát. Ugyanakkor tény, hogy a migrációs kihívások elől nem zárkozhat el.

A témával foglalkozó szakirodalom olykor csak felületesen érinti a probléma morális vetületét. Pedig a kérdés jogos, vajon szabad-e moralizálni, s ha igen, az hova vezet. Bénítólag hat és gúzsba köt vagy a meg-

oldások felé tereli a gondolkodást? A tanulmány írója azzal az állásponttal bátorodik leginkább azonosulni, amely azt mondja, hogy a moralizálás megengedett, sőt valahol kötelező is az emberi jogi, a menekültügyi megfontolások miatt. A korszakos kérdésekre adott válaszok ugyanis nem írhatók le csupán költségek és hasznok, munkaadói és munkavállalói érdekek és politikák alapján, elismerve, hogy nem mindig csak a GDP-t növelő érdekek fókuszra a mérvadó, s hogy mindenkinek joga van a méltóságteljes élethez.²⁴

A megoldások csak aképpen lehetnek hatékonyak és a jövőre nézve előrevezetőek, ha a tagállamok közösen, együtt gondolkodnak rajta, mint már megannyi nemzetközi problémánál tapasztalatként rögzíthettük. Eközben ugyanakkor figyelemmel kell lenni arra, hogy a jelenség összetettségének köszönhetően az egyes tagállamok olykor eltérő megoldásokban, igényekben és célokban gondolkodnak. Viszont azon feltevés is helytállóan bizonyul, hogy bár a jelenség tagállamonként olykor eltérő, összességében azonban sok hasonlóságot kirajzoló, ami szintén a kezelési módokban való közös gondolkodás és együttműködés igényét igazolja. A jövő csakis a tagállamok együttműködésével, közös szabályozási háttérrel képzelhető el, máskülönben a szándéknyilatkozatok, cselekvési tervek csak szavak maradnak, amit sem Európa, sem Afrika nem lenne képes jelentős érdeksérelmek nélkül túlélni. Az afrikai és európai együttműködés kikerülhetetlen, valamint nagyon nagy súly, felelősség, lehetőség és egyben kényszer van Afrika kezében azzal, hogy a kontinensen belüli regionális összekapcsolásnak köszönhetően megvédje, erősítse magát, határain túltekintve pedig egyszerre adhasson Európának és kaphasson Európától. A jövő legnagyobb kihívása a sürgető problémák megoldásán túl, olyan bevándorlási, migrációs politika kialakítása, amellyel mindenki nyer, a kibocsátó országok, a befogadó államok és társadalmi, s maguk a migránsok is. Ehhez valamennyi szereplő felismerése, aktívan hozzáadott értéke hangsúlyos kell legyen. A bevezető sorokban megrajzolt képek csak így lehetnek mihamarabb kitörölhetőek... s a falakból így lehetnek hidak.

²² Cseresnyés Ferenc: Migráció az ezredfordulón. Dialóg Campus Kiadó. Pécs, 2005. 42-43. o.

²³ Cseresnyés Ferenc: Migráció... i. m. 42-43. o.

²⁴ Sik Endre-Tóth Judit szerk.: Migráció és politika. MTA Politikai Tudományok Intézete Nemzetközi Migráció Kutatócsoport. Budapest, 1997. 175. o.

Felhasznált irodalom

- Colette, Elizabeth – Münz, Rainer: The Future of European Migration: Policy Options for the European Union and its Member States. BACKGROUND PAPER WMR 2010.
- Corinna Milborn: Európa: az ostromlott erőd. A bevándorlás fekete könyve. Alexandra Kiadó. Pécs, 2008.
- Cseresnyés Ferenc: Menekültpolitika és menedékjog az Európai Unióban. Janus Pannonius Tudományegyetem, Európa Központ. Pécs, 1999.
- Cseresnyés Ferenc: Migráció az ezredfordulón. Dialóg Campus Kiadó. Pécs, 2005.
- Sik Endre-Tóth Judit szerk.: Migráció és politika. MTA Politikai Tudományok Intézete Nemzetközi Migráció Kutatócsoport. Budapest, 1997.
- Szabó A. Ferenc: A nemzetközi migráció és korunk biztonságpolitikai kihívásai. Zrínyi Kiadó. Budapest, 2006.
- Tarrósy István-Glied Viktor-Keserű Dávid szerk.: Új népvándorlás, Migráció a 21. században Afrika és Európa között. Publikon Kiadó. Pécs, 2011.
- <http://www.europarl.europa.eu>
<http://ec.europa.eu>
<http://kitekinto.hu>

Fekete Ferenc

A szomáliai kalózok és a menekültügy kapcsolatai

The relationship between the pirates of Somalia and the issue of refugees

The Somalian migration and the pirate activities that developed simultaneously were triggered by the great poverty of the country and the deep corruption of its society. Keeping at least part of the refugees at home by reorganizing agriculture and fishing seems to offer solution. The international community could develop support and development projects to complement material aid.

2012-ben a bukott államok egyik iskolapéldája minden bizonnyal Szomália. Az afrikai kontinens keleti részén, az ún. Afrika Szarván elterülő ország 1960-ban nyerte el függetlenségét. Ezután egy katonai diktátor, Mohamed Siad Barre ragadta magához a hatalmat és a szovjet-amerikai ellenállást kihasználó hintapolitikával, különböző segélycsomagok és fegyveres erők útján uralkodott az állampolgárok felett. 1991-ben különböző fegyveres csoportok koalíciója megdöntötte hatalmát és elzavarta őt az országból, ám az utódlás körül kialakult konfliktus következtében lassan 20 éve tartó, változó intenzitású polgárháború robbant ki. 2006-ban átmenetileg mérséklődött a helyzet az Iszlám Törvényszékek Uniója nevű politikai szerveződés hatalomra jutásával, a konszolidációnak azonban rövid időn belül véget vetett egy etióp invázió. Az etiópok hivatalosan csak az addig külföldön ülésező Szomáliai Parlament számára akartak biztonságos körülményeket teremteni az országban, ez azonban nem sikerült, csak a főváros bizonyos negyedeiben. Az etióp hadsereg kivonulása után, működő állami- és gazdasági rendszer hiányában a többi terület továbbra is a különböző fegyveres csoportok irányítása alatt áll.

Elméletileg ugyan létezik és működik egy Átmeneti Szövetségi Kormányzat (*Transitional Federal Government*, a továbbiakban: TFG)¹, amely az ENSZ és az Afrikai Unió segítségével a főváros, Mogadishu bizonyos területeit ellenőrzi – ezeken túl viszont mindenféle egyéb helyi autoritások gyakorolják a hatalmat az „állam” polgárai felett. Ezen csoportok közül a legjelentősebb az Al-Shabaab, amely ellenségként tekint a Szomáliában tartózkodó afrikai és nyugati békefenntartókra és segélyszervezetekre is. Ha mindez még nem volna elég, a földrajzi értelemben vett Szomália te-

¹ A kormányzatról bővebben az alábbi helyen olvashat :
<http://www.cfr.org/somalia/somalias-transitional-government/p12475>